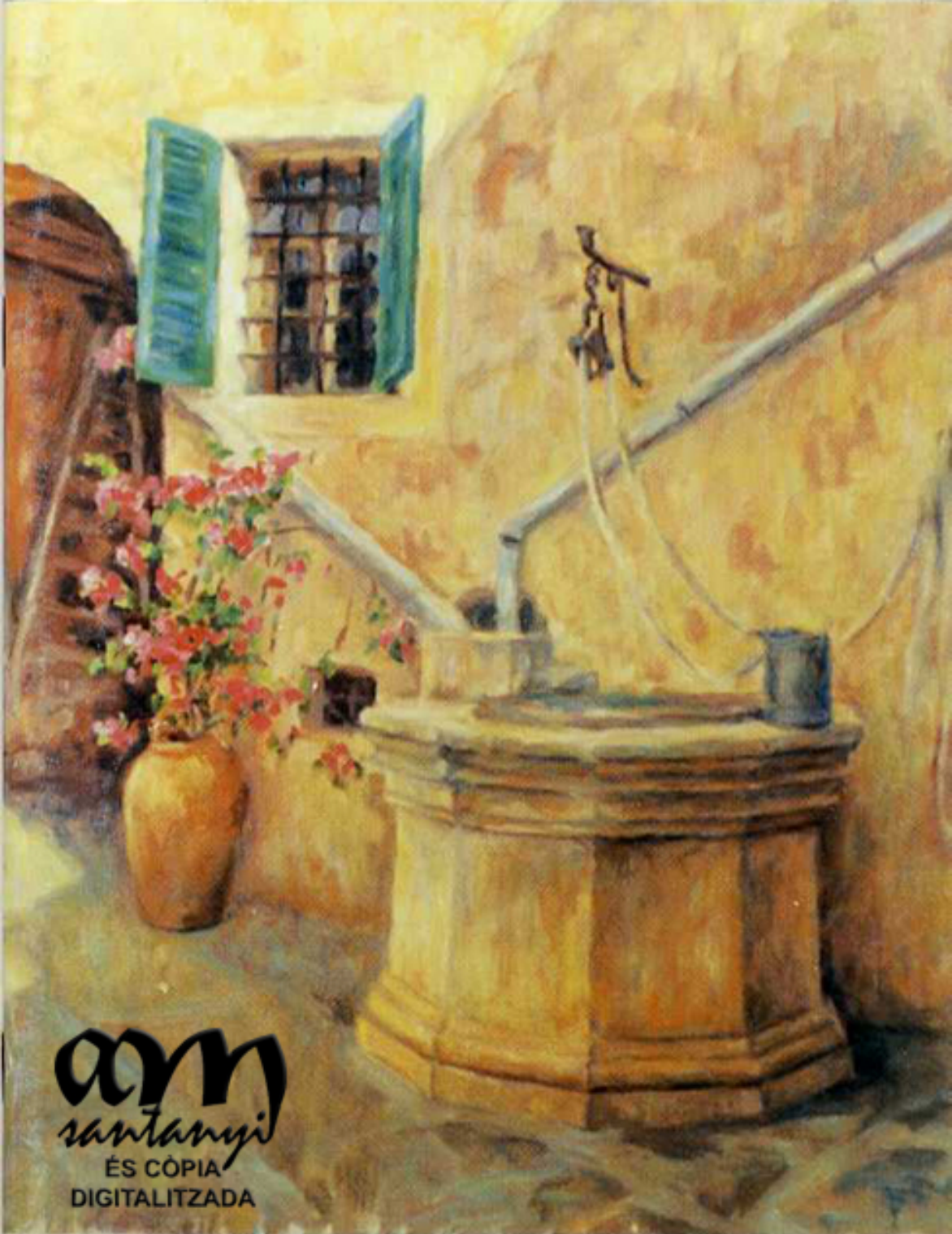

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

FESTES DE SANT JAUME
Santanyí, 2001

SALUTACIÓ

FESTES

DE

SANT JAUME

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

COBERTA:

Maria Suau

Pati de Can Conill (Santanyí)
2000

SANTANYÍ, 2001

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

SALUTACIÓ

Quan el cel arruixa de les altes blavors qualsevulla senya de borrallons de llana i el dia està encès de llum i calentors de fornal, arriba, amb so de xeremies, l'apòstol Jaume, fent camí pel tirany polsós de la Via Làctia. La seva presència ens recorda una fita històrica: anys fa que els nostres avis plantaren damunt el turó de la vila la gran nau de pedra que és llar de Déu i porxo del seu ramat. I això fou motiu de festa major. I nosaltres, fidels al tarannà de l'antigor, seguim fent festa grossa. Per uns dies, l'alegria es fa senyora de l'espai, ho contagia tot i la plaça, nevada de paperins que imiten la tremolor del fullatge de l'om, agafa frescors de menta i de verdet de torrent.

Per això enguany, com cada any, renovam l'esperit de la diversió amb un programa fet amb el cap i, més encara, amb el cor, perquè el nostre desig és que tots plegats passem uns dies inoblidables, durant els quals puguem combinar el merescut i necessari descans amb el goig de la diversió i els plaers alliberadors de la bulla.

És la meva voluntat, i la de l'ajuntament que presidesc, que aquesta pausa estival vos dugui felicitat i concòrdia per a gaudir-les amb els vostres i amb aquells que ocupen un lloc en el vostre cor.

Voldríem també que els amics i els visitants que la nostra terra acull trobassin en el nom de Santanyí un sinònim d'hospitalitat, benevolència i distinció.

Molts d'anys i bones festes.

El batle

Miquel Vidal

EL RETORN DELS PERDEDORS DE LES GUERRES DE CUBA I FILIPINES. (I)

(1895-1898)

Miquel Pons

Des del crit esgargamellador de "Tierra" de Rodrigo de Triana, des d'una de les naus aventureres, el 12 d'octubre de 1492 fins a la pau de París, del 10 de desembre de 1898, a aquella Espanya "en cuyos dominios no se ponía el sol", sols li resta la pell de brau peninsular i encara escapollada per la problemàtica roca de Gibraltar, les Balears mediterrànies i les Canàries atlàntiques i els dominis discutits al nord d'Àfrica. No és, de cap de les maneres, el meu intent, bisar els grans esdeveniments que, segle darrere segle, conflueixen a l'Espanya latinoamericana que ens ha tocat en sort o en dissort.

En la memòria tan conreada dels meus estudis secundaris, i àdhuc universitaris, serv els noms dels navegants i dels descobridors, dels conquistadors i dels evangelitzadors en els plus ultra de les Índies. De la immensitat terral, amb els segles, recalcaria l'esfondrada i el desenllaç marcats per la sang, la lluita, la mort, l'enfonsament dels vaixells de bandera nacional, les malalties pròpies de les geografies, la fam, l'assedegament, l'enyorança de la llar nadiua i de la fembra allunyada... L'escalabrada total, el cap baix, el desgavell... El compungit retorn dels perdedors de les guerres de Cuba i de Filipines (1895-1898).

Foren uns anys bel·licosos entre la romanalla d'insurrectes de les colònies dels que deien "la madre patria" a Espanya i, per escriure, la bel·ligerant conflagració del Estats Units descomunals,

amb els seus enganys, com el naufragi del cuirassat "Maine", provocada pel mateixos nord-americans, com m'ho manifestà el mariner alcudiencofelanitzat, Jaume Simó Palerm, testimoni ulls oberts que, a més de detallar-me els fets de la sotsobre, els versificà (1).

Al gran món imperial, ja es ponía el sol, era fosca negra. Els noms lloretjats dels que confegiren l'Espanya dels venturosos segles de conquesta, de mudar les riques llengües indígenes per la castellana, d'esclavitzar, de vestir els nus integrals, de les passions manllevades, d'esfondrar les cultures aborígenes, de les absències perllongades..., ja en parlà a son temps el pare Bartolomé de las Casas i en revivà la crònica el muralista mexicà Diego Rivera. Els noms més excelsos són perpetuats per les històries, per les biografies, les memòries i per la retolació de carrers i places i llocs públics. En el parèntesi de 1895 a 1898, fan acte de presència uns altres homes, tant de la metròpoli com de les colònies d'Ultramar, entre els lluitadors i els comandadors espanyols i entre els nadius insubordinats. A la vora dels personatges amb membraça històrica, es comptabilitzen milers d'homes anònims, joves que lluitaren en tants de fronts marítims i terrals fins a sucumbir o caure presoners o ser motiu de burla o els que es feien forts quan ja s'havia firmat la pau a París, 1898. Dels combatents desaparebutos i amb existència callada, homes de la nostra intrahistòria, dels que moriren, dels que tornaren ferits o malalts, és que en vull fer remembraça, sempre que hi hagi una seguretat que pertanyen al terme municipal de Santanyí, com ho manifesten els estudis especialitzats del professor de la UIB, Antoni Marimon Riutort, que generós em deixa consultar les seves ja nombroses publicacions, com aprofitar les notes del company d'estudis, Joan Pou i Muntaner, certificació de paciència com a escorcollador de notícies periodístiques de centúries pretèrites i continuador de la tasca inexhaurible de Joan Llabrés Bernal, editades per la SAL. La gran utilitat i fermesa dels *Llibres sacramentals* de l'APS i de de s'AB, més el que he pogut escodrinjar a la premsa antiga, groga de temps i a les meves apuntacions a plagues i fitxes.

Abans d'apropar-me a alguns santanyiners, amb certificació de tornar o morir en terres antillanes o tàgales o en les seves mars, apromptaré algunes conjuntures que, a manera d'introduc-

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Josep Sbert i Rigo, lluitador a Filipines

ció, ens aproximaran a l'escabrosa desfeta sense redempció, exculpat l'honor més tost sens terres, sens vaixells, amb més homes inútils, però amb més honra, per allò: "Vale más honra sin barcos que barcos sin honra".

En el primer intent d'aproximació a tan acarnissada conflagració, em limitaré a alguns esdeveniments dels anys 1895-1896, amb l'afegit de posar esment a uns pocs perdedors del terme de

Santanyí, que bé tornaren o restaren engolits per altres terres o altres aigües. El capgirell definitiu de 1897-1898 i una caterva de combatents fins ara no massa segura la seva identificació i confirmació aglutinaran la matèria complementària d'una propera entrega, amb l'aportació documental de mossèn Antoni Vila i Palmer, capellà castrense, oriünd de Santanyí.

1895- Segons "La Almudaina", els soldats que embarquen cap a Cuba estan entusiasmats (2). L'opinió de *The Times* és que la causa principal de la guerra de Cuba ha estat la pèssima administració, agost 1895. També del 1895 és la pugna sangonosa a Helguin (Cuba). El transatlàntic "San Ignacio de Loyola" ha arribat a Cuba amb les forces del batalló provisional de les Balears (3). Una de les primers víctimes de les hostilitats entre Cuba i Espanya fou José Martí, polític, intel·lectual, poeta emblemàtic, evidenciat pel seu antiespanyolisme fent costat a Máximo Gómez i a Antonio Maceo. Defallí a l'escaramussa de Dos Ríos, el 1895-1896. El govern espanyol diu no a la mediació dels Estats Units per posar fi a la guerra de Cuba. El Congrés de Washington vota la beligerància en la qüestió de la guerra de Cuba. Nova insurrecció filipina, al febrer de 1896 arriba de Cuba el general Arsenio Martínez Campos. *El Cantábrico* de Santander denuncia la política de Martínez Campos a Cuba (4). *Heraldo de Baleares* notifica l'arribada d'un cablegrama de l'Havana que comunica l'avançada de Maceo que amb les seves tropes ha acampat a Murilla de San Cristóbal. Continuen notícies de morts i ferits d'ambdues parts, més les emboscades, les voladures de ponts, de la intervenció de nous vaixells... Quan s'acaben les bales envesteixen a la baioneta (5). Novament, s'han insubordinat els cubans, dirigits per Máximo Gómez i Antonio Maceo, contra els espanyols manats pel general mallorquí Valerià Weyler i Nicolau, que havia embarcat a Barcelona amb el "Santo Domingo" amb direcció a Cuba (6). A l'acarament morí el quasi llegendari Maceo. La premsa cubana fa referència a "La muerte de Maceo". El general Weyler declara que tot el món sap que Maceo morí en el combat de Punta Brava. "La trocha queda reducida á una línea de observación para que podamos saber con exactitud el movimiento de los rebeldes". Fent menció on es pot trobar el cadàver de Maceo, Weyler respon: "... sé donde está el cadáver de Maceo, pero no quiero desenterrarle por

no profanar su sepultura... No diré que tengo confianza, sino seguridad, en qué la provincia de Pinar del Río quedará pacificada muy en breve, antes de lo que se supone " (7). Una vegada mort Maceo els capitosts més importants foren els germans Ducassi.

De Manila un despatx a Madrid, diu que a Bucalán s'ha descobert un complot separatista i els conjurats tractaven d'assassinar els peninsulars de Bucalán. Els presos separatistes de Bucalán i Benabanse prest seran afusellats. De Cuba es notifica el descarrilament del tren de Cienfuegos a causa de l'explosió d'una bomba de dinamita, col·locada pels insurrectes. Un comboi que sortí de Manzanillo per a Bayano, durant el camí, fou atacat i d'un band i de l'altre hi ha hagut molts de morts. El comboi arribà a Bueyecito i el general Weyler els envià reforços. La darrera notícia procedeix de *El liberal*, de Madrid. De *Le Temps* de París, "la situación de España es muy propicia por la defensa de sus intereses y de su dignidad". I agrega "Europa siente simpatía en favor del celo y prudencia de España, recomendando la conveniencia de hacerlo comprender así al gobierno de Washington". De Manila asseguren que Emilio, generalíssim dels insurrectes filipins, ha escrit al filibuster Rojas que compri vuit canons a EUA i municions modernes per entrar en combat (8).

Heraldo de Baleares, amb anterioritat havia parlat del coratge dels soldats mallorquins que havien d'embarcar cap a Cuba. "Y si además de mallorquines son españoles, si peleais por España..." (9).

El Imparcial al·ludia: "Los frailes opinan que la tolerancia de las autoridades han tenido con la masonería es la causa principal de la rebelión". L'arquebisbe de Manila ha comunicat al govern els temors que li infonia la maçoneria. A Puerto Rico hi ha intencions separatistes vinents a la rebel·lia. La situació dels soldats mallorquins destinats a les Antilles, que havien d'embarcar amb el "Puerto Rico", fou llastimosa a l'hora de l'acomiadament. Crits de dolor, plors, protestes... que no pogueren emmudir les bandes de música, amb les notes de la *Marcha de Cádiz*.

I el malestar no té aturall. Altra vegada els rebels són els filipins. El general Camilo García de Polavieja —en el meu record

d'estudiant el retrat a cavall que li pintà Salvador Torres— els derrotà. Uns dos-cents, que salvaren la vida d'entre molts de morts i ferits i presoners, es refugiaren a Moron-Balan, poble de pescadors, sota el foc dels rebels. Desembarcada la guàrdia-civil, els insurrectes s'escaparen en totes les direccions. El general Polavieja, tan dignificat en el seu comportament militar --havia estat governador a la província de Santiago i després capità general de Cuba-- enterbolí la seva fulla de servicis, quan el 28 de desembre de 1896, signà la condemna de mort del metge, llicenciat en lletres, poeta, novel·lista..., José Rizal y Alonso, més favorable a la identificació amb Espanya, amb la llibertat, amb la justícia..., més que amb la independència. La premsa estrangera com *Le Temps*, acusà els EUA "de jugar amb el foc de la llibertat i lamenta que França sols pot fer vots sincers a favor d'Espanya". *La Libre parole* emet el raonament: "Si amb l'auxili dels Estats Units logren triomfar els insurrectes de Cuba, aquest triomf podria ocasionar conseqüències per a la dominació de les altres potències a les Antilles".

Standard anglès censura els jingoes nord-americans fent-los veure la desproporció existent entre la seva arrogància i els mitjans de què disposa aquell poble.

A *Manifestaciones del Sr. Cánovas* (10), el president Antonio Cánovas del Castillo, entre afirmacions assenyala: "... la nación, árbitro de sus destinos, dirá si quiere la paz o la guerra... Pero mientras yo sea presidente del Consejo, ni hemos de sufrir nada que atente á la soberanía de España, ni nada que menoscabe nuestros derechos".

I podríem perpetuar paraules, més que fets, favorables a la presència d'Espanya a les colònies d'Ultramar. Així mateix, rau- ren circumstàncies considerables com la dels partidaris a la contumàcia cubana enviaren a Tampa, notícies greus de l'antagonisme fonamentat a la safra, fabricació del sucre de canya, o també té el significat de la duració de la temporada, entre Weyler i els posseïdors cubans, que es negaren a respectar les prohibicions del general i iniciaren als seus indrets la moltura de la canya. Tota l'operació de la safra estava vedada i la policia realitzà més de cent detencions.

Durant la campanya bel·licorosa de 1895 a 1896, els destins de Cuba es repartiren entre dos generals, Martínez Campos i Weyler i Nicolau, en la seva voluntat i en les seves armes i el seu comportament, cara i creu, blanc i negre d'una marcial antítesi. De Martínez Campos hi ha comentaris contradictoris. *La Almudaina* notifica l'exigència de Martínez Campos que els soldats enviats a Cuba sien veterans (11). Madrid desmenteix que Martínez Campos hagi dimitit del seu mandat a Cuba (12). El Consell de Ministres acorda traslladar-lo de Cuba i es comenta que des de Madrid ha estat convocat Weyler (13). A principis de gener de 1896, *El Cantábrico*, de Santader, reprovava la seva política a Cuba. Mentre *El Liberal*, madrileny, innovava que el Govern inquiria un medi per excloure'l del seu càrrec a Cuba (14). *Heraldo de Madrid*, més matiner, un dia abans donava per fet la seva dimissió com a general de l'exèrcit espanyol a Cuba (15). El 3 de febrer, el destituït general, amb el transatlàntic *Alfonso XII*, desembarcà a la Corunya (16). No l'esperava una reprimenda, sinó la presidència del "Consejo Supremo de Guerra y Marina".

L'altre general enviat a Cuba, el nostre paísà, de nissaga prussiana, Valerià Weyler i Nicolau, nascut a la Ciutat de Mallorca, el 17 de setembre de 1838, no cal aprofundir en les etapes de la seva vida de milícia des dels seus fonaments fins a la seva mort, a Madrid, el 21 d'octubre de 1930. La seva llarga existència està curulla d'èxits, de victòries, de condecoracions, d'elogis, d'admiradors, però també de desprestigiadors, d'adversitats, de censures, de virulències, d'insults... A la història, que sols és una, li ha i li correspon el judici categòric sobre aquest militar i fill il·lustre de la Ciutat de Mallorca. Sols un atansament als anys de l'encontorn a les guerres de colònies, i més concretament al 1896, que tindrà una perllongació consecutiva fins a la degradació com a governador i capità general de l'antilla major, Cuba, el 9 d'octubre de 1897. Potser per una frevolesa del govern de Madrid, Cuba, al mateix moment, es va considerar lliure del sabre del general Weyler i la plena satisfacció per als Estats Units que, en definitiva, serien els victoriosos, el 1898. El militar mallorquí, tan militar, tan mà dura, a la seva fulla de servicis s'esmenta la intervenció a Filipinas, el 1888, com a governador general i capità general. Les millores es deixaren sentir tant en l'aspecte

contrari a la insurrecció com a les millores polítiques, docents, agrícoles i en el desenvolupament de la prosperitat econòmica. No oblidem la lluita contra els musulmans a l'illa de Mindanao. El 1883, com a tinent general, manava la regió de les Balears. L'1 de gener de 1896 s'embarcà cap a Barcelona (17). Després d'un acomiadament acalorat a Barcelona, el 25 de gener, amb el vaixell "Santo Domingo", pren rumb vers Cuba (18).

Ja he feta al·lusió a l'ofensiva militar a Pinar del Río, on trobà la mort, al desembre de 1896, l'autonomista Antonio Maceo. La seva mort fou celebrada amb el cant d'un tedèum a la Seu i es digueren misses en acció de gràcies i Ciutat s'alegrà amb il·luminació, manifestacions, músiques, jocs de gas... El retorn dels soldats s'acomplia amb manifestacions religioses i tenim l'exemple del tedèum cantat davant el Sant Crist de Manacor, el setembre de 1896, amb agraïment de tornar a casa el soldat manacorí Joan Josep Llodrà.

Una particularitat que afavoreix el major de tropa mallorquí Weyler és que, al seu lloc de poder i de feina, parlava en la nostra llengua al seus coterranis. Tot un gest que ennobleix i dignifica Weyler, militar d'alta graduació.

Cinc són els soldats del terme de Santanyi, que, a hores d'ara, tenc més autenticitat del seu ésser, naixença i mort i amb una vida, més o menys sortada o més o menys malaurada, sempre lluitadora a unes illes llunyadanes que volgueren ser elles mateixes, amb la cloenda de perdedors. Uns afavorits per la tornada a la nostra illa mediterrània i altres sens retorn com un tribut al fil de la mort a la flor de l'existència. La citació no obeeix a un antull sinó a la data del natalici:

NADAL BURGUERA I VIDAL

Fill de Nadal i Apol·lònia, va néixer en es Llombards (Santanyi), a can Maimó, el 14 de setembre de 1873 i fou batiat per mossèn Sebastià Oliver, prev. i vic. Llibres Sacramentals, A.P.S. "TV Bautismos 1871-1887". 78-104. (19). El vicari Agustí Muntaner, fa costar que manar donar sepultura al cadàver de Nadal Burguera, fadri, repatriat de Cuba, de vint-i-sis anys, fill de

Nadal i Apol·lònia, que morí a 15 de maig de 1900. El testament en poder del notari Joan Balaguer. Cita com a testimonis de la defunció mossèn Miquel Clar i mossèn Guillem Oliver. Llibres Sacramentals, A.P.S. "Defunciones de adultos 1888-1909". 20-104.

JOSEP SBERT I RIGO

D'aquest soldat, nascut a can Felip de s'Alqueria Blanca, el 10 de desembre de 1875, fill de Josep i d'Eulàlia, dispós d'una informació molt completa gràcies a la "Copia de la Filiación" incluída a la documentació oficial d'"El Director General de todas las armas e institos (sic) de este ejército y en su nombre el Señor Coronel Jefe del Regimiento Artilleria de Plaza Don Mariano Pena y San Miguel". "Concedo licencia absoluta para separarse del servicio a José Sbert y Rigo Artillero de la Tercera Compañía del primer Batallón del Regimiento mediante haber cumplido su compromiso el día veinteynueve de Marzo de mil ochocientos noventa y ocho. Dada en Manila á dos de Abril de mil ochocientos noventa y ocho." Signa Mariano Pena.

De tan complida "Filiación" extrauré els punts més a to amb la seva condició castrense: "José Sbert i Rigo artillero de la tercera Compañía del primer Batallón del Regimiento artillería de Plaza a favor de quien se expide la anterior licencia absoluta por cumplido es hijo de José y de Eulalia, vecindado en Santañy distrito municipal de Santañy...edad diez y nueve años y veinte y un días; y su religión Ca. R., estado soltero; oficio brasero,...acreditó saber leer y escribir..." "Fué incluido en el alistamiento para el reemplazo del Ejército, del pueblo de Santañy y año mil ochocientos noventa y dos; debiendo servir en las diversas situaciones establecidas por la ley de reemplazos que le comprende en la forma y durante el tiempo que la misma previene. Santañy catorce de febrero de mil ochocientos noventa y dos. El síndico = Bernardo Clar = El Alcalde = Jaime Antonio Clar = El interesado = José Sbert = El Secretario = Lorenzo Clar = Hay un sello que dice Ayuntamiento de Santañy = Queda admitido en Caja en el día de hoy = Inca once de Diciembre de mil ochocientos noventa y dos. El Teniente Coronel primer jefe = Juan Villena = Jacinto Armengol. En el sorteo celebrado en los días once y doce del actual le ha

correspondido el número treinta y uno. Con arreglo al artículo ciento cuarenta y tres de la Ley de reemplazos del once de julio de mil ochocientos ochenta y cinco a la Real Orden de veinte de Febrero actual (Diario oficial número treinta y ocho), le corresponde por el número del sorteo al individuo contenido en esta filiación servir en los Ejércitos de Ultramar = Inca , veinte y siete de Febrero de mil ochocientos noventa y tres = El Jefe de la Caja = Bernardo Foch = Según comunicación del alcalde de Santañy fecha quince de Marzo ha sido entregado el pase al recluta contenido en esta filiación, quedando enterado de las instrucciones estampadas al dorso del mismo= Foch = Procedente de la extinguida Zona de Inca, número ciento diez, fue baja en la misma por fin de Agosto próximo pasado y alta en esta Caja de Recluta de la Zona de Reclutamiento de Baleares en primero del mes actual = Palma primero Septiembre de mil ochocientos noventa y tres = El Comandante Primer Jefe accidental Trinidad Díaz de Capilla = 1894 = El individuo contenido en esta filiación se ha concentrado y remitido al Gobierno militar de esta plaza con objeto de que pueda embarcar para Barcelona y Filipinas cuando lo disponga la superioridad siendo con tal motivo baja en esta Caja de reclutas en el día de hoy = Palma diez de Marzo de mil ochocientos noventa y cuatro = El Comandante primer Jefe accidental Díaz de Capilla = Visto Bueno = El Comisario de Guerra de Palma Juan Ribas (?) = Hay un sello que dice : Comisaría de Guerra de Palma = Procedente de la Zona de Reclutamiento de Baleares causó alta en este Banderín en diez de Marzo y baja en trece del mismo por marchar á Barcelona para ingresar en el Depósito de Embarque en aquella plaza y proseguir á Filipinas = El primer Teniente Jefe = Eulogio Foch. Hay un sello que dice = Banderín para Ultramar en las Islas Baleares = De su anterior procedencia ingresó en este Depósito en catorce de Marzo del año del margen y en el día de la fecha embarca para Manila á bordo del vapor San Ignacio de Loyola = Barcelona treinta de Marzo de mil ochocientos noventa y cuatro = El Comandante Jefe Fernández = Hay un sello que dice = Depósito de Barcelona y Embarque para Ultramar en Barcelona = En Barcelona y a bordo del vapor correo San Ignacio de Loyola embarcó este individuo para estas Islas el día treinta de Marzo último, desembarcando en esta plaza el tres de Mayo siguiente habiendo sido destinado á la cuarta Compañía de esta primer

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Espasa i funda portada de Filipines per Josep Sbert i Rigo

Batallón del Regimiento de Artillería de Plaza reconocido por el Médico del Batallón resultó útil y tallado tuvo la estatura de un metro setecientos treinta y cuatro milímetros. Fue destinado por suerte para servir en este Ejército por el tiempo de cuatro años contados desde la fecha de su embarque según previene la Real orden de diez y siete de Abril de mil ochocientos ochenta y seis y como comprendido en el artículo diez y nueve de la Ley de reemplazos de once de Julio de mil ochocientos noventa y ocho. Se le llamó á esta oficina y se le enteró de la presente nota y, en prueba de su conformidad la firmó ante el Jefe del Detall y testigos que suscriben en Manila á veinte de Mayo de mil ochocientos noventa y cuatro= El interesado José Sbert = El Cabo = Ricardo Sánchez = El Sargento = Pedro Martínez = El Comandante segundo Jefe = Emilio Moreno = En la revista de Comisario del mes de Junio del año del margen prestó éste individuo el juramento de fidelidad á las Banderas = El Comandante segundo Jefe = Emilio Moreno. Situación: Desde su alta en el Batallón de guarnición en Manila hasta el quince de Junio que marchó destacado á Cavite donde finó el año = Manila, treinta y uno de Diciembre de mil ochocientos noventa y cuatro. El Comandante segundo Jefe = Ricardo del Villar = 1895 = Situación: Desde primero de año de guarnición en la Plaza de Cavite hasta el veinte de julio que se incorporó á banderas en donde de igual servicio continuó hasta el tres de Noviembre que á bordo del vapor correo "Romulus" embarcó para la Plaza de Joló en donde destacado finó el año = Manila, treinta y uno de Diciembre de mil ochocientos noventa y cinco = El Capitán segundo Jefe accidental = Francisco Chavarre = 1896 = Según orden del Excelentísimo Señor Capitán General de este Distrito de fecha veinte y uno de Octubre comunicada á este Detall en oficio de la Subinspección número mil doscientos cincuenta y tres de fecha diez y siete de Noviembre último el individuo contenido en esta filiación ha merecido el bien de la Patria que los muchos y diversos servicios, fatigas y comportamiento digno que ha observado durante las circunstancias difíciles que ha atravesado la Plaza de Joló en el mes de Octubre; donde dicho individuo se hallaba destacado en dicha época = Manila diez de Diciembre de mil ochocientos noventa y seis = El Capitán segundo Jefe accidental = Francisco Chavarre = Situación: destacado en la Plaza de Joló todo el año = Manila treinta y uno de Diciembre de mil ochocientos noventa y

seis = El Capitán segundo Jefe accidental = Ricardo Muñoz = 1897. En la revista de Comisario del mes de febrero del año del margen causó baja en su Compañía y alta en la tercera del Batallón = El Comandante Marcos Díaz. Por resolución del Excelentísimo Señor Capitán General de este Distrito de seis del actual trasladado en oficio de la Subinspección del arma número mil setenta y tres fecha nueve del mismo, le ha sido concedida al individuo contenido en esta filiación la Cruz de Plata del Mérito Militar con distintivo rojo por el distinguido comportamiento que observó en el fracasado movimiento rebelde llevado á cabo en la Plaza de Joló en el mes de Abril último = Manila once de Agosto de mil ochocientos noventa y siete = El Comandante Mayor Díez = Situación: Destacado en la Plaza de Joló todo el año = Manila treinta y uno Diciembre de mil ochocientos noventa y siete = El Comandante Mayor = Díez = 1898 = Desde primero de año destacado en la plaza de Joló hasta el primero de Febrero que regresó á esta Plaza y de servicio de guarnición en la misma continuó hasta la fecha que á bordo del vapor correo " " regresa a la Península licenciado absoluto mediante haber cumplido el tiempo de su compromiso en el servicio de las armas el día veinte y nueve de Marzo propasado por cuyo motivo será baja en la Compañía, Batallón y Regimiento en fin del presente mes. Vá ajustado y satisfecho de cuantos haberes y raciones le han correspondido hasta el día de su baja abonándole además dos pagas de navegación á razón de Ultramar que como auxilio de marcha le corresponde. Durante su permanencia en este Regimiento ha observado buena conducta = Manila nueve de Abril de mil ochocientos noventa y ocho = El Comandante Mayor = Antonino Díaz =

Y para que conste expido la presente en Manila á dos de Abril de mil ochocientos noventa y ocho." Antonino Díaz.

Hi ha un segell de "Regimiento de Artillería" - Coronel i signa. A Barcelona arriba el 10 de maig de 1898: "Desembarcado hoy fecha en este puerto y marcha por la vía marítima y cuenta del Estado á Palma (Balears). De O. de S. E. El Comandante Juan de Dios". Hi ha un segell de la inspecció. A Palma arriba el 13 de maig de 1898 i signa "El Comisario de Guerra". "Presentado hoy Santañy 28 Mayo de 1898. El Alcalde P. O. Simón Bonet". Segell de la batlia.

La indagació ha estat exhaustiva. Aquest valent santanyí-ner-curiablanquer, que segons *La Almudaina* tornà de Filipines malalt o ferit, quan la "Copia de la Filiación" no consta (21). Amb unes altres condicions molt antagòniques a les primeres, tornà a creuar la mar l'any 1920, cap a Cuba, a fer les amèriques, com a emigrant acompanyat del seu fill de divuit anys, Josep Sbert i Perelló, però tornaren. Això pertany a una altra història.

Josep Sbert i Rigo morí a 49 anys, el 21 de maig de 1924. Signa l'acta de l'òbit el rector Joan Santandreu. Prev. (22)

* * *

Fa dies que domina la canícula d'un agost anticipat. Temps de messes. Quasi no tenim record del xiulet de les màquines de segar, ni de les espigues caigudes dels carros de garbejar als camins polsimats, ni del cantussol somnolient de les eres, ni de la urgència d'esperar el vent per fer bell... Eren altres saons. Els treballs s'han mecanitzats i l'aridesa és constant un any i un altre. A les tanques no hi ha garbes sinó com unes immenses rodes de molí de palla.

No serà precís que el senyor batle cregui convenient ajornar les festes julioleres de Santa Jaume, perquè les messes vagin endarrerides, és que quasi no tenim messes, com féu el batle Jaume Antoni Clar, el 1895, així consta a les actes municipals del 14 de juliol d'aquell any.

(continuarà)

Cala Figuera (Santanyí), 3 de juliol de 2001

Tal dia com avui de 1898, Espanya va perdre Cuba, després de l'enfonsament dels vaixells pels ianquis.

NOTES

(1) Miquel Pons. "Jaume Simó Palerm, heroi del 98". "Felanitx" 19-X-1968, i "Els oficis", Felanitx 1982. s.p.

(2) *La Almudaina*, 15-VIII-1895

(3) *La Almudaina*, 18-VIII-1895

(4) *La Almudaina*, 4-I-1896

(5) *Heraldo de Baleares*, 1-IX-1896

(6) *La Almudaina*, 26-I-1896

(7) *La Última Hora*, 30-XII-1896

(8) *La Última Hora*, 30-XII-1896

(9) *Heraldo de Baleares*, 1-IX-1896

(10) *Heraldo de Baleares*, 28-XII-1896

(11) *La Almudaina*, 28-VIII-1895

(12) *La Almudaina*, 11-VII-1895

(13) *La Almudaina*, 19-I-1896

(14) *La Almudaina*, 16-I-1896

(15) *La Almudaina*, 15-I-1896

(16) *La Almudaina*, 3-II-1896

(17) *La Almudaina*, 21-I-1896

(18) *La Almudaina*, 26-I-1896

(19) *Llibres Sacramentals*, APS, "TV Bautismos 1871-1887, 78-104"

(20) *Llibres Sacramentals*, APS, "Defunciones de adultos 1888-1909, 20-104"

(21) *La Almudaina*, 15-V-1898

(22) *Llibres Sacramentals*, APS, "Defunciones de 1910 a 1925, 23-189"

GRÀCIES a Josep Sbert i Cánaves, que m'ha facilitat la documentació del seu avi com també els retrats.

PREMI DE POESIA *BERNAT VIDAL I TOMÀS 2001*

Gabriel JANER MANILA

Santanyí, 28 d'abril de 2001

Per espai de setze anys, l'Ajuntament de la vila de Santanyí, antany escampada entre el corall i l'espiga, convoca i atorga el premi de poesia *Bernat Vidal i Tomàs*. Setze anys és un temps considerable i això fa que els santanyiners pugueu sentir el petit orgull que donen les coses que persisteixen i són sempre joves perquè són belles, perquè mantenen viva la força poderosa de les paraules.

Avui és per a tots una festa de les paraules. I estic convençut que aquell home bo, profundament enamorat de les paraules, que fou Bernat Vidal, està content de veure'ns festejar a l'empar del seu nom la llengua nostra, el català bellíssim de Santanyí. Aquests dies, en ocasió de la festa del llibre, els alumnes de l'Institut han llegit en veu alta la prosa esplendorosa de *La vida en rosa*, títol pres d'una cançó d'Edith Piaf: "quan tu m'agafes dins els teus braços, que tu em parles molt baix, jo veig la vida en rosa...". Bé que sabeu que la vida per a molta gent no és color de rosa; però quan ens abriga l'amor amb la calidesa de la seva pell, llavors la vida pot ser de tot color. Aquella prosa en els llavis dels joves estudiants ha tornat a cobrar vida, just en trencar l'alba de la primera primavera del segle XXI. I aquesta és una de les grans passions de la literatura: cada vegada que un lector s'acosta a un llibre, reviu de bell nou les paraules. Es reactualitza aquell text, alhora que es carrega d'una nova vida, d'una energia increïble i màgica.

Enguany, el premi de poesia ha correspost a l'escriptor Guillem Rosselló i Bujosa pel poemari *Poemes del gest i del silenci*. Cal felicitar-lo i felicitar-nos-en. Les cinc obres que el jurat ha seleccionat tenen totes elles grans mèrits i, ben segur, totes cinc són mereixedores d'esser premiades. El jurat ha decidit decantar-se per aquesta obra per la seva coherència interna, per la sinceritat --la terrible sinceritat-- amb què és escrita i per l'efervescència poètica d'un llenguatge utilitzat amb delicada passió: aquella venturosa capacitat de les paraules que esdevenen líquides, vull dir que s'ajusten a la forma del cor que les conté, a la imaginació de qui sap fer-les seves amb la lectura. Un bell poemari fet de passió, intel·ligència, sensualitat, ràbia, desconhort, inquietud..., i una certa esperança en l'amor. Només en l'amor el poeta és capaç de veure un rastre d'aquell color de rosa. Perquè l'amor, tot i que sovint s'omple d'ombres i penes, les penes que vénen de l'amor --ho havia dit Ramon Llull i bé que ho sabia--, són més nobles que robins, maragdes i safirs. El poeta sap que només l'amor és capaç de vèncer la mort.

I, a punt de tancar aquestes paraules, vull manifestar l'emoció que sent de trobar-me a Santanyi, la terra de Bernat Vidal i Tomás, de Blai Bonet, de Miquel Pons, d'Antoni Vidal Ferrando... Les paraules, les velles paraules del poble, han tornat a ésser joves sobre les planes dels seus llibres. I ens han servat els significats més bells i més humans. No em sé imaginar la meua vida sense els seus versos i les seves proses. I he descobert amb elles, com hauria dit en Blai, tota "la netedat de les estrelles".

Tres són, al meu parer, les virtuts literàries que ho fan possible. La primera és el gran sentit del poema que demostra l'autor. Crec que era Riba que deia que hi havia poetes amb sentit del vers i poetes amb sentit del poema. Santaaulàlia pertany a la segona classe, perquè tendeix a crear poemes en què res no sobra, en què sembla que cap paraula no pot ser afegida o canviada sense que el conjunt se'n ressenti. La segona resideix en la llengua poètica, que descansa sobre una mètrica ben formalitzada (lluny de l'habitual "vers lliure" que amaga la incapacitat de fer vertaders versos de tants d'autors), que aspira al mateix temps a la contenció i a la fluïdesa i que mai no tracta de posar jeroglífics

al lector. La tercera virtut literària podria ser anomenada una cosa així com la precisió de la imatge. Aquests versos estan carregats d'imatges felices, d'imatges que són encertades perquè no cançó (com la preciosa *Cançó de bressol*) com estrofes japoneses (tankas i haikús), sonets o poemes d'estructura més lliure. Alguns dels poemes són de caire narratiu, i d'altres són purament descriptius. Alguns d'aquests últims, com *Imatgeria o Dissolució* recorden Carner en un sentit profund: el d'una particular forma d'identificació entre el paisatge i el subjecte que el contempla. Sigui quin sigui el tema o l'estrofa, els poemes d'aquest recull són bones mostres de les virtuts literàries de què parlava.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

ACTA DEL JURAT DEL XVI CERTAMEN DE POESIA

BERNAT VIDAL I TOMÀS

Quan són les 20.00 h de dia 24 d'abril de 2001, es reuneixen els membres del jurat del certamen de poesia *Bernat Vidal i Tomàs* d'enguany: Gabriel Janer Manila, Joan Mas Vives i Andreu Server Mas. Actua com a secretari Damià Rigo Barceló, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Santanyí.

Una vegada analitzats tots els treballs que s'hi han presentat, es decideix fer constar, a petició de tots els membres del jurat, l'alta qualitat de la majoria. Tot i això, volen fer constar que en destaquen cinc per sobre de la resta, a partir de les quals i després de les deliberacions pertinents en surten la finalista i la guanyadora. Aquestes cinc obres destacades són:

- *Poemes del gest i el silenci*, sota el pseudònim de *El Demiürg*.
- *Truc de miralls*, sota el pseudònim de *Hokusai*.
- *Engrunes de dolor*, de Ramon Palomeras Gimbernat.
- *Inèrcia*, d'Andreu Ribas.
- *Quan la figuera és assotada pel vent*, de Nati Soler Alcaide.

Així doncs, per unanimitat, es nomena **finalista** d'aquest XVI certamen de poesia l'obra *Quan la figuera és assotada pel vent*, de Nati Soler Alcaide de Llorenç (Baix Penedès) i com a **guanyadora** l'obra *Poemes del gest i el silenci*, de Guillem Rosselló i Bujosa, de Palma de Mallorca, que es presentava sota el pseudònim de *El Demiürg*.

Quan són les 21.30 h es tanca la reunió, de la qual com a secretari n'estenc aquesta acta.

Santanyí, 24 d'abril de 2001

El secretari

Damià Rigo Barceló

Els membres del jurat

Gabriel Janer Manila

Joan Mas Vives

Andreu Server Mas

TROBADA LA FILMACIÓ DE LA INAUGURACIÓ DE L'ESCOLA GRADUADA DEL 1931

Miquel Sbert Barceló

Es tracta d'una troballa doblement sorprenent ja que s'hen ignorava inclòs la seva existència. Segurament és la més antiga filmació d'un acte públic local que es conserva i s'ha pogut recuperar gràcies al col·leccionista Nicolau Tous. Hi ha constància això sí de la filmació d'unes maniobres militars amb vistes de Cala Figuera del mateix període, la projecció pública de la qual fou tan exitosa que es va haver de bisar fins a set vegades.

La filmació que comentam és en blanc i negre 16 mm., muda i dura cinc minuts. Fou realitzada per l'inspector d'ensenyament Joan Capó el qual disposava a més de la càmera filmadora d'un projector per a les escoles que ho demanassin. La major part del metratge és de molt bona qualitat i denota que està realitzat per un camera bastant professional.

Es veuen els balcons de l'escola plens de gent, nines amb floc blancs, al·lots amb bavera cap pelats fent una taula de gimnàstica en el pati davant un altell, situat al portal de l'edifici, ocupat suposadament per les autoritats locals i els convidats d'honor. Successivament un al·lot i una sèrie de senyors fan els seus enfàtics parlaments. Una de les coses que més crida la atenció és l'elegància d'una part del públic adult. La camera queda fascinada no sols per l'edifici sinó pels grups de senyores guapes amb barret que assisteix a l'acte.

Finalment els deixebles podien abandonar el malsà i lúgubre local adossat al Roser. El sobri i hermós edifici era obra de l'arquitecte Guillem Forteza. S'havia beneït la primera pedra el febrer de 1926. Quan cinc anys més tard es va inaugurar, l'horabaixa del vint-i-ú de juny de 1931, acabava de prendre possessió el primer consistori local de la Segona República. Estava encapçalat per Bernat Vidal Escalas, el Metge Llaneras, mentre que el Primer Tinent de batle era Arnau Nigorra Reynés, el Metge Nigorra. S'aprofità per a la feta l'anunciada vinguda del Governador Civil. També hi assistí el President de la Diputació i el ja anomenat Inspector Capó. Es repartiren 500 esses entre els escolars, 60 cigars i 31 capsos de cigarretes a més de vins i xampanyes.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

FAN MÚSICA

Miquel Sbert Barceló

Fa cent anys l'arribada d'una banda de categoria era tot un aconseguit: "Enguany a Santañi han de tirar sa casa per sa finestra es dia de Sant Jaume. Ses pagesas tenen es tern bo preparat y han comprat an es marxando capsos de polvos des millós porque hi ha d'anà sa música d'es Regiment (de Balears n.º 1) y per ventura enamorarán a qualque corneti o un trombon y tot, si ve bé. Además de s'indispensable festa relligiosa -amb alta fumet y missa de tres y sermó- hi haurà corregudes a n'es Cos (d'homes, dones, nins i tota casta de rècules) y ball a sa Plassa y cohets voladors i música y atletes guapes y ... dimonis i tot, vestits de tela de sac, y aixó sí, sense banyam, porque en aquella vila no les agrade. Hala idó, cap a Santañi, s'ha dit. (La Roqueta, 22/7/1899)

Queda constància de l'existència de banda de música al poble al manco des de la darrera dècada del segle XIX. ...en la casa de la Villa los asistentes fueron obsequiados con pastas y licores al mismo tiempo que la nueva música de este pueblo que merece plácemes por sus notables progresos gracias a los desvelos de su director, Antonio Escalas Adrover. Se retiró la concurrencia a los gritos de Viva el Rey y Viva Maura" (Diario de Mallorca, 19/4/1904). Aquest director, que treballava a l'Ajuntament, va dirigir la banda durante doce años con acierto y sin retribución.

L'Ajuntament tenia interès a mantenir una banda per tal d'alegrar les festes. Amb aquesta finalitat del seu minso pressupost donava una subvenció para fomento y enseñanza de educandos. La contraprestació estava per si acàs ben definida: en recompensa de la subvención que viene anualmente abonándole, dedique en beneficio de la misma diez funciones en las épocas y fechas

que el Sr. Alcalde juzgue conveniente... (Acta mun. 30/8/1908) La constant emigració afectava el bon funcionament de la banda: ...al ocurrir el fallecimiento del director, la música carecía además de sus primeras partes ya por haber sido llamados al servicio o haber emigrado a la República Argentina, toda vez que actualmente están suplidos estos fallos... (Acta mun. 20/10/907)

El 1907 es construeix el cadafal: ...sería de suma conveniencia que la Corporación construyese un catafalco a expensas de las arcas municipales para utilizarlo la Banda de Música de esta villa y las demas que acuerde el Ayuntamiento com en las quintas y épocas en que considere deba estar situado en la Plaza Pública... (Acta mun. 16/6/1907)

Abans de l'eclosió de les orquestrines a gran part de Mallorca, a Santanyí durant els anys vint hi havia hagut dues bandes en guerra declarada gloses incloses: El Tercio dels Lliberals, dirigida per l'auxiliar d'inspecció de Sanitat, Baldomero Astorga Tejedor i la Santaninense dels conservadors, capitanejada per Andreu Morell Puigròs Perxa i després per Joan Perelló Ferrer Teixidor. A més n'hi havia dues més a Ses Salines, quan encara pertanyia a Santanyí, la de l'Ajuntament i la del Sindicat Agrícola Catòlic.

Lluny ja són els temps heroics quan s'havien de llogar músics de Campos o Porreres per auxiliar als locals per les festes majors i quan el repertori que interpretava la banda de tant constant era evocador. En blanc i negre ja són els records de l'escola de música del carrer Guàrdia Civil amb l'amo Andreu Benassar al front. Ja fa molts anys que la banda va deixar de ser territori vetat a la dona. La primera al·lota que hi va accedir va ser Catalina Vidal Bonet l'any 1977, quan n'era el director Àngel Martínez Villa.

La banda local és formada per una cinquantena de joves i al·lotes preparats per l'Escola Municipal de Música -inaugurada el 1995. Aquesta és una de les institucions locals més constants vitenques a la vila. La dirigeix Miquel Bonet Bonet, és una de les set aules d'extensió del conservatori Professional Superior de Música i Dansa de les Illes Balears, i compta amb 26 professors i

BANDA DE MÚSICA "DEN PERXA"

Darrera fila, drets: (esquerra-dreta)

Miquel Bonet "Banyeta", Pere Tomàs "des Moli des Saig", Damià Verger "Coix", Andreu Caldentey "Petit", Pep "de sa Mestra", Joan Perelló "Martina", Sebastià Barceló "Salom", Blai Servera "Sabater Blai", Tomeu Vidal "Llaneres", es metge Manresa.

Tercera fila, drets: (esquerra-dreta)

Pere Tomàs "Moli des Saig", Nadal Mir "Pere Mir", Damià Canaves, Toni Sitges "Magre", (?), Toni "Perxa", (?), Julià Roig "de s'Hotel", Toni Vidal "Regarrel", Jaume Aguiló "Gaspar"

Segona fila, asseguts: (esquerra-dreta)

(?), Joan Petit "Coix", Miquel Tomàs "Moli des Saig", Bernat Tomàs "Saig", Bernat Escales "de Son Amer", Fill den Perxa, Tomeu Piquer, Jordi Febrer "Orell", Jaume Rigo.

Nins de davant: (esquerra-dreta)

(?), Jaume "Fuster Estern", Fill den Perxa, Jaume Vidal "Escola", Guillem Vicens "Prim", Jaume Benassar "Orell"

Foto: Sebastiana Rado

186 alumnes -de qualsevol edat. Alguns d'ells es desplacen de pobles ben enfora, en un local, i aquest és el seu emperò, el tamany del qual s'ha quedat petit pel nombre d'activitats que s'hi volen impartir.

Hi ha classes de cant, cor, percussió, piano, corda i tots els instruments de vent. L'escola es mantén gràcies a les quotes de l'alumnat, el 60% del total, i la subvenció de l'Ajuntament.

Estan a totes les festes i balls populars i el seu repertori és d'allò més variat. Donen amb les seves audicions del dissabtes, els concerts mensuals, la lliçó inaugural del curs o les pròpies activitats per treure diners, un aire de poble modern. Sorprenent fou el concert de l'estiu del 99 on la música era l'eficaç complement d'unes imatges mudes ... o era al revés?

Fan/feien música, festa i poble.

Altra hemeroteca consultada: *Arxiu Perico Pomar*.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

GALERIA

Cas Metge Perico (Santanyi)
FRANCESC BISQUERRA i VILA
Palma de Mallorca - 1923
(Col·lecció de l'autor)

FESTES DE SANT JAUME

Santanyí 2001

Diumenge, dia 15

A les 12,00 h Clausura del III Campus de bàsquet. Al Poliesportiu municipal.

Dimarts, dia 17

A les 22,00 h Cinema a la fresca: **Torrente II**. Producció: espanyola. Direcció: Santiago Segura. Sinopsi: noves i casposes aventures del detectiu Torrente a Màrbella que intentarà salvar-nos dels dolents amb gags plens d'humor. A la Plaça Constitució.

Dimecres, dia 18

A les 21,30 h Concert al claustre de la rectoria a càrrec de Jaume Amengual Bonet, pianista.

Dijous, dia 19

A les 19,30 h Primera semifinal del torneig de futbol sala.

A les 21,00 h Segona semifinal del torneig de futbol sala. Al Poliesportiu municipal.

Divendres, dia 20

A les 17,00 h Concurs de natació i jocs. A la piscina municipal.

A les 19,00 h Inauguració de l'exposició d'objectes de Coca Cola a càrrec d'Alberto Camargo. A la rectoria.

A les 19,30 h Inauguració de l'exposició de pintura de Raimon Gaya. A la Casa de Cultura, carrer Centre, 28.

A les 20,00 h Inauguració de l'exposició de pintura de Manolo Gomis.

A la Casa de les mestresses de casa "Nureduna".

A les 21,30 h Pregó de festes a càrrec del ministre de Medi Ambient, Jaume Matas.

A les 22,30 h Gran concert de Marina Rossell. A la Plaça Major.

Dissabte, dia 21

A les 09,00 h Segona trobada de pintors "Santanyí 2001" amb el tema **Cala Figuera**. A la Plaça Major.

A les 10,00 h Diada de volei-platja. A Cala Santanyí.

A les 15,30 h Tirada al colomí. Organitzada per la Societat de Caçadors. A Son Danusset.

A les 17,00 h Festa infantil. Jocs i cançons per als més joves. Gran parc temàtic amb diferents atraccions. A la Plaça Major.

A les 19,30 h Tercer i quart lloc del torneig de futbol sala.

A les 20,00 h Inauguració de l'exposició "Fotografia contemporània a Mallorca". (Projecte Llevant: hi col·laboren el Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca i l'Obra Social i Cultural "SAN-NOSTRA"). A can Manresa, carrer de Palma.

A les 21,00 h Gran final del torneig de futbol sala.

A les 22,00 h Presentació del llibre *Poemes del gest i del silenci* de Guillem Rosselló i Bujosa, guardonat amb el XVI premi de poesia Bernat Vidal i Tomàs. Al saló d'actes de l'Ajuntament.

A les 23,00 h Gran berbena rock amb els grups **Brams, Els Ocults, Agrimònia Forestal, Com Tu i D-let**.

Diumenge, dia 22

A les 09,30 h Volta cicloturística. Concentració a la Plaça Major. (Vegeu programes a part).

A les 18,00 h Ballada per a nins i nines de l'escola de ball mallorquí **Flor de Cirerer**, dirigida per Isabel Clar. A la Plaça Major.

A les 19,00 h Demostració de wing-tsun. A la Plaça Major.

A les 19,00 h Festa per a les persones majors. Hi haurà una demostració de ball de bot a càrrec del grup "Es Majoral" de Calonge. A la residència de la 3a. edat.

A les 19,30 h Partit de futbol de veterans: **Santanyí - Ses Salines**. Al camp d'esports.

A les 21,00 h Gran final del II torneig de bàsquet Streetball.

A les 22,00 h Vetllada de ball de sala amb la **Banda Municipal de Música de Santanyí i Zarza**. A la Plaça Major.

Dilluns, dia 23

A les 19,00 h Concurs de dibuix per a nins i nines. Organitzat per "Nureduna". A la Plaça Major.

A les 22,00 h Demostració de ball mallorquí a càrrec d'Ordi Broix. A continuació recital a càrrec del grup **Cap on Nam**. A la Plaça Major.

Dimarts, dia 24

A les 18,00 h Els dimonis i els caparrots, acompanyats pels xeremiers, faran la cercavila convidant a tothom a la festa. A la Plaça Major.

A les 19,00 h Corregudes de cintes i jocs per a nins i nines. Hi col·laboren les mestresses de casa. A la Plaça Major.

A les 21,00 h Gran final del II torneig d'esquix.

A les 22,00 h Gran berbena amb Tomeu Penya (presentació del seu nou disc), Géminis i Alabama.

Dimecres, dia 25 SANT JAUME

A les 10,30 h Albada amb la **Banda de Municipal de Música de Santanyí**.

A les 11,00 h Ofici solemne en honor a Sant Jaume. Presidirà i predicarà Mn. Joan Rosselló Vaquer, rector de Porreres. Cantarà la Coral Sant Andreu.

A les 12,00 h Interpretació de *La Balanguera* per la **Banda Municipal de Música de Santanyí**. A continuació refresc per a tothom. A la Plaça Major.

A les 19,30 h Partit de futbol: **CD Santanyí - CE Campos**. Al camp d'esports.

A les 20,00 h Gran final del I torneig de tennis infantil.

A les 22,00 h Teatre. Al camp d'esports.

A les 24,00 h Com a fi de festa, amollada de focs artificials.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Sebastià A. Adrover

"A tots els qui parlen, a tots els qui estimen aquesta llengua, diguenli mallorquina, catalana, valenciana, llemosina, rossellonesa, per el nom no's hem de desavenir, a tots nos dirigim, a tots demanam ajuda, socós, cooperació, costat y assistència (...). L'empresa es grossa, es llarga; demana molt de pit, molt de seny, molt de such de cervell. Estam segurs de tenir el pit. Si tenim el such de cervell y el seny que nos cal, no ho hem de dir nosaltres: ho dirà la nostra obra." *Lletra de Convit*, Mn. Antoni Me Alcover.

En innumbrables llars santanyineres descansa en una o altra llibreria o prestatgeria. És la gran Obra del Diccionari. Tota la riquesa i la força expressiva del llenguatge mallorquí. Paraules, milers de paraules pures, clàssiques i plenes d'expressió; tota la frescor i naturalitat de la conversa del poble, que s'havia mantingut principalment en el reducte de la pagesia quan la gent de les ciutats ja havia abdicat de l'esperit propi, per adoptar les modes forasteres. Ara, just ara, fa cent anys. Cent anys d'aquella convidada, cent anys d'aquella massiva resposta, cent anys de la publicació de la *Lletra de Convit*.

Desgraciadament, no existeix "bilingüisme", metafòricament parlant, entre fabricant i producte, s'imposa exageradament només el resultat. La gent resta atrapada en la feixuga, densa i bella visió del Diccionari i es desenten completament dels seus conciutadans que hi treballaren, incapaç per un instant de rebutjar la visió directa de l'Obra que és precisament on roman tota la seva força. És necessari educar la mirada tot dirigint-la cap al que únicament pot revelar-se en una visió indirecta: com en una imatge reflectida en un mirall.

Talment el mite grec que conta com Perseu va ser capaç de guanyar Medusa. Qui mirava directament el seu rostre quedava petrificat. Perseu tallà el cap a Medusa mitjançant la pròpia imatge d'ella reflectida dins el seu escut de bronze. Tingui aquest article l'efecte alliberador de l'escut de l'heroi Perseu. Només així podrem enriquir el nostre mosaic cultural i històric petrificat massa sovint pel fet d'atribuir a uns pocs la paternitat cultural i literària de totes les coses, tot oblidant-nos que abans de ser pare tothom ha esdevingut primer fill. Com molt bé deia Nabokov, l'esclat d'una ona no pot explicar la mar.

Per tant, tot aprofitant l'avinentsa del centenari de la publicació de la *Lletra de Convit*, vull expressar el meu més que sincer i profund reconeixement a un grapat de personatges més humans que mitològics, més apòcrifs que canònics, més il·lustres que il·lustris il·lustrats:

Llorenç Bonet, Marc Vidal, Mn. Agustí Muntaner, Mn. Miquel Muntaner, Mn. Miquel Clar, Mn. Antoni Vadell, Mn. Damià Rigo, Mn. Antoni Forteza, Mn. Guillem Rigo, Rafel Rosselló, Josep Pomar i Mn. Rafel Sitjar, testimoniatges i símbols vivents de les calaixeres i el seu contingut, que vostre esperit i la vostra memòria reposi incorrupte en el lloc que li correspon i escau dins la història local de Santanyi, així com fou en un principi, ara i sempre, pels segles dels segles. Amén.

"...¡Sí que poden seguir per el tirany comensat! ¡Endavant sempre!"

La *Lletra de Convit* que "a tots els amichs d'aquesta llengua envia mossen Antoni Me Alcover, Pre." es publicà dia 3 de juliol de l'any 1901. Era l'inici de la gran Obra del Diccionari, el "moviment generós, ardit, sempre creixent, incostrastable, a favor de la nostra llengua estimadíssima, tant d'anys desjectada, envilida y desconeguda de sos meteys fills".

El *Bollettí*, que fou la primera revista filològica de l'Estat Espanyol, començà a aparèixer al mes de desembre d'aquell mateix any. S'hi anaven donant notícies i resultats envers els estudis de mossèn Alcover, el dietari dels seus viatges, les ins-

truacions als col·laboradors, les llistes d'aquests i de les seccions i arxius on treballaven i totes les notícies que tinguessin relació amb la llengua catalana i l'Obra del Diccionari.

Al primer de tots els butlletins del Diccionari de la Llengua Catalana que publicà Alcover, és a dir, al núm. 1 de l'any 1901 del mes de desembre corresponent al Volum primer (pàg. 9-10), a la "llista de Corresponsals del Diccionari a-n els pobles de Mallorca" apareixen amb el nombre 6 Mn. Damià Rigo, corresponsal per s'Alqueria Blanca; amb el 13, Mn. Antoni Vadell per Calonge i com a corresponsal de Santanyí, Mn. Miquel Clar des Llombards. Finalment, amb el nombre 39 trobam a Mn. Miquel Muntaner, destinat al Pont d'Inca per aquell temps.

Segons la Lletra de Convit, a més dels secretaris, que han de tenir la seva residència a Palma,

"hem hagut de constituir Corresponsals o representants de l'obra del Diccionari a les diferents regions y ciutats principals del territori de la llengua, els quals estan encarregats de propagar l'idea, cercar col·laboradors y organitzar els treballs lexicogràfics a les seues ciutats o regions." (Lletra de Convit).

"... ens enteren dels seus treballs lexicogràfics y de les seccions aon treballen ells y els col·laboradors de que se cuiden... Les recomanem de bon de veres que promoguen y organisen, cadascú dins el seu redol, el treball dins els arxius." (Butlletí núm. 3, febrer 1902, pàg.33-35).

"Aquests Corresponsals nos han d'enviar les llistes de col·laboradors que repleguin... Y no sols ens han d'enviar tals llistes, sino tenirnos al corrent de lo principal que ocorrega referent a-n els treballs del Diccionari, y nosaltres també los ho escriurem a ells. Les suplicam amb tota la nostra ànima que per amor de Deu y per l'amor que tenen a la nostra llengua estimadissima, que despleguin una gran activitat; que no se deixin acostar de cent llengües la peresa; que posin totes les seves forces a-n el servici de l'obra del Diccionari..." (Lletra de Convit).

Aquests treballs lexicogràfics quedaren reflectits en cèdules. Les cèdules eren segons Alcover *"l'únich sistema prenidor, l'única manera acceptable de fer aquesta gran replega, aquest nombrós y casi interminable inventari de paraules, frases y formes en que ha de consistir el diccionari, axò es, replegar les paraules, frases y formes, posant-les a un trosset de paper quadrangular de 105 milimetres de llarch y 74 d'ample, escrivint per llarch"*. (Lletra de Convit).

Al núm. 2 dels butlletins, corresponent al mes de gener de l'any 1902, a la pàg. 21, a la flamant llista inaugurada dels *"Arxius aon hi ha col·laboradors que fan cèdules de les paraules dels documents que s'hi conserven"*, ni més ni manco que als primeríssims nombres 3 i 4, hi figuren *"Arxius de la Parroquia y Ajuntament y algunes cases particulars de Santanyí: D. Miquel Clar, Pre. y D. Llorens Bonet, advocat y jutge municipal"*.

En aquest mateix butlletí, a la secció del llenguatge vivent de les quals se son encarregats els col·laboradors que s'anomenen, a la secció 489 corresponent al ram de pescadors hi treballen *"els col·laboradors de Santanyí, els de So'n Servera y els d'Andratx"*. (pàg.23).

Al núm. 3, corresponent al mes de febrer, pàg. 43, apareix un altre col·laborador per a la secció 439, 441, 442, 443 i 444 totes elles referents a música, solfa, instruments de música i orgues: el santanyíner D. Rafel Rosselló i Bonet, organista de Santanyí.

També al mateix butlletí i a la pàgina 44 es troba la llista de col·laboradors per ordre cronològic: el 217 per Mn. Rafel Sitjar, rector de Santanyí; 218 per Mn. Agustí Muntaner, vicari; 219 per Mn. Miquel Clar, prevere; 220 per Llorenç Bonet de Can Ferrereta, el 221 per Guillem Rigo, prevere de Santanyí i el 224 per Miquel Muntaner que en aquell temps exercia de capellà al Pont d'Inca.

Al núm. 4 de març apareix un altre col·laborador, aquest cop, en el llistat *"d'obres catalanes de les quals hi ha col·laboradors que fan cèdules"*. Es tracta de D. Rafel Sitjar, pre. i rector de Santanyí en aquells moments. Amb el nombre 96, s'encarrega de la història de la vida, excel·lències i mort d'Angèlic, doctor de l'Església de Sant Tomàs d'Aquino, escrita per Fr. Vicent Ferrer.

Dins aquest mateix Butlletí, a la secció de llenguatge vivent, concretament a la secció 516 de picapedrers i mestres de cases, apareix D. Agustí Muntaner, pre. de Santanyí, juntament amb dues altres persones de Sta. Coloma de Queralt, mentre que a la 517 *Cantoners y trencadors* apareix Mn. Guillem Rigo.

Al núm. 5 d'abril torna a aparèixer Mn. Miquel Clar a la secció *"D'arxius a ont hi ha col·laboradors que fan cèdules de les paraules dels documents que s'hi conserven"* juntament amb Llorenç Bonet a l'Arxiu Parroquial de Santanyí. Aquest darrer, a més a més, té cura de l'Arxiu municipal i del seu arxiu particular.

Les seccions 354: veterinària: operacions, apòsits, enbena-ments, i la 577: contrabandistes són a compte de Mn. Antoni Vadell.

Al núm. 6 de maig, la secció de llenguatge vivent, pàg. 85, està farcida de col·laboradors santanyiners. Llorenç Bonet té cura de la secció 489: pescadors; diferents sistemes de pescar; la 196: aucells salvatges i de caça; la 225: plantes cereals; la 520: margers; i la 529 i 534: *fusters primaters i grossers*.

Per la seva banda, Marc Vidal treballa la secció 360: millorament dels animals domèstics, principalment del porc magre i gras i tot el relacionat amb unes matances en regla; la 505: cosidores, roba blanca: llençols, camises, mocadors, etc.

Mn. Agustí Muntaner dona forma a la secció 488: caçadors, caça de ploma i de pèl.

També en aquest mateix nombre i a la *"llista d'obres catalanes escullides per fer cèdules de llurs paraules"*, concretament al nombre 121, s'hi troba *"Rondaya de rondayas"*, d'en T. A. i C., a càrrec també de Mn. Agustí Muntaner.

A la secció *"D'arxius a ont hi ha col·laboradors que fan cèdules de les paraules dels documents que s'hi conserven"* s'hi afegeix Marc Vidal amb el seu arxiu particular.

Finalment, al llistat de col·laboradors del Diccionari per ordre cronològic, amb el nombre 708 apareix Josep Pomar i Miró de Calonge.

Al núm. 10 de setembre, a l'apartat de col·laboradors que tenen poca son, pàg.159, llegim: *"lo Rt. Don Miquel Clar, Capellà dels Llombars (Santanyí), 1326"* i *"D. Llorenç Bonet Ferrereta, de Santanyí, 2384"*. La xifra equival al nombre de cèdules fetes.

Al núm. 11 d'octubre, pàg. 169, apareix Mossèn Miquel Clar, aquest pic, a l'apartat de seccions del llenguatge vivent: *"Secc. 517. Cantoners y trencadors:-D. Miquel Clar, Pre. de Santanyí, en lloch de D. Guillem Rigo, al cel sia."*

Juntament amb ell apareixen D. Llorens Bonet (secc. 365: Avicultura), Marc Vidal (secc. 449: eines de conrear la terra) Mn. Antoni Forteza, prevere de Santanyí, que es dedica a la secc. 507 i 508: *passamaneres i calseteres*.

Al mes de gener de l'any 1903, núm. 13, a la secció de col·laboradors que tenen poca son, trobam Mn. Antoni Vadell amb més de 2.000 cèdules fetes.

Al núm. 14 de febrer i març del mateix any, a la secció del llenguatge vivent, pàg.4-5 llegim: *"Secc.48 (Noms propis y llinatges). 86 (marxandos y venedors a lamenua), 251 (pedreny de construcció), 281 (vents, fiblons), 368 (gordians), 289 (pedreres), 442 (fems, femades), 451 (conreus anuals), 452 (cereals, llegums) y 473 (figueres de moro): -Lo Rt. Don Miquel Clar, Pre., de Santanyí."*

També treballen els noms de llogarets, possessions i geografia marítima de Santanyí, insectes, aranyes i cucs, els senyors Bonet i Vidal a les seccions 48 i 203 respectivament.

Al butlletí núm. 1 de gener de l'any 1904, a l'apartat de col·laboradors que tenen poca son, apareix Antoni Forteza, amb 1.280 adagis.

Ja al nombre 9, corresponent al mes de gener de l'any 1905, també a la secció de col·laboradors qui tenen poca son torna a sortir Llorenç Bonet amb prop de 2000 cèdules de bell nou fetes.

Anem ara a veure dues cartes correlatives d'Alcover i Mossèn Clar, relatives ambdues a l'organització i posada a punt dels treballs d'elaboració del Diccionari.

merex es verdanch; però deixam-lo ena que ja ha entregat es llanzol y seria fácil que se torbàs a torna de (?). 7ª Per lo que fa a l'assunte Sant Martí del Canigó noltros estam disposats a fer lo que fassen els altres. Lo primer de tot declaram que es correctíssima la conducta observada pel Bolletí agraint en nom de tots els col·laboradors de l'Obra del Diccioniari la convidada de Monsenyor Corsejada. En segon lloch que mos agraderia ferm ferm teni la dicha de pujá a n-el puig mencionat. I darrerament pregam a Deu nostre senyor que el bon exemple que dona l'heroich senyor bisbe de Perpinyá amb la restauració tenga numerosos imitadors (...). Tots els companyeros, amichs col·laboradors santanyiners del Diccioniari envian a V. moltes comandacions com també son aff. servidor q. l. b. l. m.

Miquel Clar, Pre.

"Palma, 13 gener, 903

Particular

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA

LLETRA DE CONVIT

QUE

A TOTS ELS AMICHS D'AQUESTA LLENGUA

ENVIA

MOSSEN ANTONI Me ALCOVER, Pre.

VICARI GENERAL DE MALLORCA

AMB ELEGENCIA ELEGANTÍSTICA

PALMA

ESTAMPA DE FELIP GUASP

1901

Palma, 13 gener, 1903

Porticiu

Al Rt. D. Miquel Clar, Pre,

Amich estimat: rebudes les dues seues de 4 y 6 del corrent, pas a contestarles lo més breu possible.

A la Del. dia 4, contest lo següent: Bo es que'l Sr. Bonet haja triada la secció de noms de llogarets y possessions de Santanyí; però hi ha que tenir en conte quel' objecte de replegar tals noms no es per fer un diccionari geogràfic, sino per aprofitar totes les paraules que tals noms contenen perque sovint succeix que noms d'aquests son paraules de la llengua antiquíssimes, y que ja no son usades per aquí, però sí a altres bandes. Per lo tant hi ha que replegar tots aquests noms per lo que puguen servir per el cabal de la llengua, no per lo interès geogràfic. Per exemple: els noms que diu de **Pi des corp, camp d'En Torrella, Es Figueralet, es puput, s'ulivera**, no importa replegarlos; ara **Es Verger, es matá, sa Talayola, es Romariná, es Poassos**, etc. aquests convé replegarlos: Amb una paraula, aquells noms que mos donen paraules molt conegudes y usades, no importa recollirlos; ara aquells que mos ne duen de poch conegudes, no gayre usades o molt estranyes, qu'un no veu que signifiquen, aquells han de replegar. La qüestió es que ser-

les paraules que tals noms contenen, perque sovint succeix que noms d'aquests son paraules de la llengua antiquíssimes, y que ja no son usades per aquí, però sí a altres bandes. Per lo tant hi ha que replegar tots aquests noms per lo que puguen servir per el cabal de la llengua, no per lo interès geogràfic. Per exemple: els noms que diu de **Pi des corp, camp d'En Torrella, Es Figueralet, es puput, s'ulivera**, no importa replegarlos; ara **Es Verger, es matá, sa Talayola, es Romariná, es Poassos**, etc. aquests convé replegarlos: Amb una paraula, aquells noms que mos donen paraules molt conegudes y usades, no im-

Al Rt. D. Miquel Clar, Pre,

Amich estimat: rebudes les dues seues de 4 y 6 del corrent, pas a contestarles lo més breu possible

A la del dia 4, contest lo següent: Bo es que'l Sr. Bonet haja triada la secció de noms de llogarets y possessions de Santanyí; però hi ha que tenir en conte quel' objecte de replegar tals noms no es per fer un diccionari geogràfic, sino per aprofitar totes les paraules que tals noms contenen perque sovint succeix que noms d'aquests son paraules de la llengua antiquíssimes, y que ja no son usades per aquí, però sí a altres bandes. Per lo tant hi ha que replegar tots aquests noms per lo que puguen servir per el cabal de la llengua, no per lo interès geogràfic. Per exemple: els noms que diu de **Pi des corp, camp d'En Torrella, Es Figueralet, es puput, s'ulivera**, no importa replegarlos; ara **Es Verger, es matá, sa Talayola, es Romariná, es Poassos**, etc. aquests convé replegarlos: Amb una paraula, aquells noms que mos donen paraules molt conegudes y usades, no importa recollirlos; ara aquells que mos ne duen de poch conegudes, no gayre usades o molt estranyes, qu'un no veu que signifiquen, aquells han de replegar. La qüestió es que ser-

ports recollirlos; ara aquells que mos ne duen de poch conegudes, no gayre usades o molt estranyes, qu'un no veu que signifiquen, aquells han de replegar. La qüestió es que ser-

ports recollirlos; ara aquells que mos ne duen de poch conegudes, no gayre usades o molt estranyes, qu'un no veu que signifiquen, aquells han de replegar. La qüestió es que ser-

ports recollirlos; ara aquells que mos ne duen de poch conegudes, no gayre usades o molt estranyes, qu'un no veu que signifiquen, aquells han de replegar. La qüestió es que ser-

vesquen per augmentar el caudal de llengua. Vostès ara ja poren coletjar. Lo que dich dels noms de possessions y llogarets, ho apliquin a la geografia marítima, y que'n repleguin de noms.

Les cèdules que m'envia per mostra están bé; pot seguir així ben descansat. Se veu que vostè se es fet càrrech bé de lo que se tracta.

Queden a conte de D. March Vidal les secc. que me indica, y a conte de vostè les altres que'm posa. Té molta tela a tallar y cosir.

Agraesch la adhesió a la protesta contra En Romanones, y lo que diu sobre St. Martí de Canigó. Quant hàguem d'enviar l'ofrena per la restauració d'aquella famosa abadia, ja'ls avisaré per si hi volen contribuir.

(...) En quant a la carta de dia 6, ja queda contestada amb lo dit. ¡Sí que poden seguir per el tirany comensat! ¡Endavant sempre! y que me'n escriga de tant en tant de cartes així, amb tant de delit y gaubansa y galanura de llenguatge. Per amor de Deu que suprimisca allò de **compañeros**. Nosaltres no més tenim **companys y companyons**.

Me comán molt ferm tots aquests escareders de diccionari que se veu que se porten com tots uns homos.

Son afectíssim

Antoni M^o Alcover, Pre^o

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Amb Alcover la paraula arriba a l'extrem de l'exactitud tot tocant l'extrem de l'abstracció i indicant el no res com a substància darrere del món; però també, per a Mn. Alcover el món té la forma de les coses més humils, contingents i asimètriques, i la paraula és el que serveix per donar compte de la varietat infinita d'aquestes formes irregulars i minuciosament complicades. Hi ha qui creu que la paraula és el mitjà per arribar a la substància del món. En canvi, n'hi ha d'altres que entenen l'ús de la paraula com un incessant seguiment de les coses, una aproximació no a la seva substància, sinó a la seva infinita varietat, un llenegar per la seva multiforme i inexhaurible superfície. Crec que Antoni Mª Alcover conjuga de forma extraordinària aquests dos conceptes. Però, a més a més, és model d'un sistema d'infinites relacions de tot amb tot, gran ambició de representar la multiplicitat de les relacions, el desafiament de poder entreteixir els diversos sabers i els diversos codis en una visió plural.

Hofmannsthal diu: "La profunditat s'ha d'amagar. A on? En la superfície".

2001, juliol, 3 dC Ciutat de Mallorca

Nota: Les dades han estat extretes de la col·lecció de Butlletins del Diccionari de la Llengua Catalana que es conserva a l'Arxiu de Can Clar. Aquesta col·lecció resta incompleta malgrat l'enorme quantitat de nombres conservats. Podria ser que, en alguns dels butlletins que hi falten, hi hagués algun altre col·laborador santanyíner, l'obra del qual no apareix a l'estudi.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

ESTUDI COMPARATIU SOBRE ELS BAPTISMES CELEBRATS L'ANY 1900 I L'ANY 2000 A LA PARRÒQUIA DE SANT ANDREU DE SANTANYÍ

Sebastià Salom Mas

ANY 1900

Feligresos de la parròquia = 4.500
(Vegeu nota explicativa n° 1, al final)

Baptismes = 106
(el 100% dels naixements)
(Vegeu nota explicativa n° 2, al final)
(nasqueren 2,3 infants per cada 100
habitants)

Dia del baptisme =

Els infants eren batiats el mateix
dia del naixement o pocs dies després.

Els que tardaren més a ser batiats
només tenien 7 dies.

Noms més freqüents:

Maria (10), Antoni (9), Catalina
(7), Jaume (6), Guillem (5), Miquel (5),
Antònia (4), Miquela (4), Margalida
(4), Andreu (4), Mateu (3), Bartomeu
(3), Francisca (3), Joan (3).

ANY 2000

Feligresos de la parròquia = 3.500
(Vegeu nota explicativa n° 1, al final)

Baptismes = 32
(el 90% dels naixements?)
(Vegeu nota explicativa n° 2, al final)
(no arriba a 1 naixement per cada 100
habitants)

Dia del baptisme =

El baptisme s'ha retardat conside-
rablement. L'infant batiat més petit
tenia 15 dies. El més gran va ser una
nina de primera comunió, que tenia
prop de 9 anys.

La mitjana d'edat en rebre el bap-
tisme (sense incloure la nina de 1^a
comunió en aquest càlcul), és de deu
mesos.

Noms més freqüents:

Hi ha molta més varietat. La
majoria són noms habituals a Mallor-
ca. Surten dues vegades: Maria, Aina,
Agnès i Marc. La resta són: Frances-
ca, Caterina, Jaume, Guillem, Josep,
Miquel, etc. Però apareixen alguns
noms nous, respecte a 1900, com són
Manuel, Pilar, Sergio, Aida, Laura,
Marta, Zaira.

Llinatges més freqüents (comptant el 1r i el 2n):

Vidal (38, és a dir el 18%), Bonet (14), Ferrer (12), Escalas (9), Burguera (9), Vicens (9) i Barceló (7).

Procedència dels pares (208 persones, és a dir 104 matrimonis, perquè hi ha dues parelles de bessons):

185 són naturals de Santanyí (el 89%), 6 de la Inclusa, 5 d'Alqueria Blanca, 4 de Ses Salines, 3 de Felanitx, 2 de Lluçmajor, 2 de Porreres i 1 de Bunyola, Binissalem, Sóller, Cas Concos, Palma, Zamora i Cuba.

Relació de parella dels pares:

Tots els batiats figuren com a fills legítims de matrimonis casats per l'Església.

Professions dels pares:

Jornalers (76, és a dir el 36%), treballadors del camp (74, el 35%), mestresses de casa (14), sabaters (10), fusters (5), taverners (4), botiguers (4), picapedrers (3), llaners (2), forners (2), farolers (2), costureres (2), carabiners (2) pescadors (2). Altres professions: municipal, dependent de la companyia arrendatària, pastor, propietari, comandant de l'Escala de Reserva d'Infanteria, peó caminer.

Relació naixements-defuncions:

Hi ha 38 adults difunts el mateix any (el 0,8 %, és a dir que no arriba a un difunt per cada 100 habitants).

Llinatges més freqüents (comptant el 1r i el 2n):

Vidal (6, és a dir el 9%) i Bonet (3). 18 són llinatges santanyiners, 12 són llinatges mallorquins de recent aparició a Santanyí, 18 són llinatges procedents de la Península, i 3 són d'origen estranger.

Procedència dels pares (60 persones, és a dir 30 parelles, perquè hi ha dues colles de germans):

27 són naturals de Santanyí (el 45%), 11 de Palma, 5 de Campos, 2 d'Inca, 2 de Granada, 2 de Toledo, 2 d'Alemanya i 1 de Lluçmajor, Manacor, Marratxí, S'Horta, Sineu, Son Servera, Córdoba, Jaén i Sevilla.

Relació de parella dels pares:

23 són matrimonis casats per l'Església, 2 són casats civilment i 5 són parelles de no casats.

Professions dels pares:

Treballadors del ram d'hoteleria (13, és a dir el 22 %), mestressa de casa (8), construcció (6), ensenyança (4), dependent/a (4), administratiu/iva (3), funcionari/ària (3), electricista (3), advocat/missier (2), empresari/ària (2). Altres professions: ferrer, policia local, veterinari, vigilant, treballadora social, conductor, enginyer, comptable, expendedor, auxiliar de farmàcia, representant i cantant.

Relació naixements-defuncions:

Hi ha 57 adults difunts el mateix any (és a dir 1,3 defuncions per cada 100 habitants).

No hi ha cap defunció de pàrvuls.

Hi ha també 25 pàrvuls difunts (menors de 8 anys).

Dels infants nascuts l'any 1900, 11 moriren el mateix any 1900, i uns altres 11 l'any següent.

Sense comptar els que possiblement moriren de pàrvuls en anys successius, la mortalitat infantil durant els primers anys se situava a l'entorn del 20% dels naixements.

Nota explicativa n° 1: El nombre de feligresos de la parròquia de Sant Andreu de Santanyí no coincideix amb el nombre d'habitants del municipi de Santanyí. El registre de baptismes de Sant Andreu a l'any 1900 no incloïa els habitants dels nuclis de Ses Salines i Colònia de Sant Jordi (que aleshores encara pertanyien al municipi Santanyí, però ja constituïen una parròquia pròpia). Tampoc no incloïa els habitants de S'Alqueria Blanca, Porto Petro, Calonge i Cala d'Or, perquè ja tenien registres de baptisme independents. Però la parròquia de Sant Andreu sí que incloïa encara, fa cent anys, es Llombards. Es pot calcular, per tant, que a l'any 1900 el registre de baptismes de la parròquia de Sant Andreu incloïa uns 4.500 habitants.

Cent anys després, a l'any 2000, ens trobam que s'ha produït un desplaçament considerable d'habitants del poble cap a Ciutat i del nucli urbà cap a la costa (Cala Figuera, Cala Santanyí, Cap d'es Moro, Porto Petro, Cala Llombards, S'Almunia, Cala d'Or, etc.). Mentrestant també es Llombards s'ha constituït en parròquia independent. Amb tot això la parròquia de Sant Andreu a l'any 2000, malgrat l'arribada d'immigrants peninsulars i estrangers, té manco habitants que els que tenia un segle abans i només inclou, a més dels habitants del nucli urbà, els residents de Cala Figuera, Cala Santanyí, es Cap des Moro i la Costa. Es pot calcular, per tant, que els habitants actuals que pertanyen a la parròquia de Sant Andreu són uns 3.500.

Es partint d'aquestes xifres, que calculam els tants per cent del present quadre comparatiu.

Nota explicativa n° 2: A l'any 1900 coincidïa exactament el nombre de naixements amb el de batejos, en primer lloc perquè es batiava la totalitat dels infants, en segon lloc perquè es batiaven en el mateix

poble tots els nascuts en el poble i només els nascuts en el poble, i en tercer lloc perquè es batiaven el mateix dia del naixement o pocs dies després.

Cent anys després, a l'any 2000, les coses es fan d'una manera molt diferent. No es batiaven tots els infants que neixen, tal vegada un 90% (?), ni es batiaven tots en el mateix lloc on s'ha registrat el seu naixement, ni tampoc durant el mateix any. Cosa que dificulta l'exactitud de les xifres comparatives.

com
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

CAP A SANTANYÍ PER LA PORTA DEL CORRAL

Joan Pla

La primera vegada que l'immortal Blai Bonet em contà la seva intimitat fou al programa "Ferias y Fiestas de San Agustín. Felanitx 1956". Aleshores, jo era un felanitxer que trespava pel món i que acabava de tornar d'Amèrica, on morí mon pare.

De l'escrit d'en Blai, m'impressionà allò que diu del meu poble, "on jo sentia - diu el poeta de Santanyí - una misericordiosa inferioritat, una inferioritat drete, humil, com la dels enèrgics i senzills sabaters vestits de la dignitat que dona saber que són pobres i indispensables". Jo hi creia molt, aleshores, en els pobres i en la dignitat, tant i tant hi creia que, per ventura, encara avui, quan han passat 45 anys, aquesta creença és la raó que em mou a escriure, en aquest programa de Fires i Festes de Sant Jaume, Santanyí 2001. Jo també sent "una misericordiosa inferioritat" quan camin per "l'empinada costa de la coneixença" i em costa "aquella mica de sang intel·lectual" conèixer Santanyí, com li costava a Blai conèixer Felanitx. En resum, el que vull dir és que també m'agradaria trespavar per aquesta vila de Santanyí, amb les mans dins les butxaques, amb l'alegria i la grandesa infinites de qui mai no ha dut l'ànima, ni les butxaques, plenes d'interessos o conveniències materials.

Només voldria que Santanyí fos per a mi, el que Felanitx fou per a Blai Bonet.

A més de les sinceres amistats que tenc a Santanyí, hi ha algunes circumstàncies que m'uneixen al poble, com són:

Les tres cases que ens deixà ma mare, als germans i a mi,

una per hom, a Cala Llobards, on tants de dies he pintat i he escrit, des de fa més de vint anys.

Els bons amics - i amigues - que sempre he trobat en aquesta contrada d'artistes i de gent honrada i fraterna. Per això, crec que puc dir que som de la vila, perquè hi visc dins el terme municipal de la vila, escric a la vila, dibuix angelots, estic a Cala Llobards i pag les contribucions a l'Ajuntament, pint Cala Figuera, es Pontàs, S'Almunia, S'Amarador, Mondragó, he traduït la novel·la magistral d'en Toni Vidal Ferrando - "La mà del jardiner" - al castellà, prepar, a la col·lecció de Lleonard Muntaner "Mallorquins en diàleg", la biografia de Miquel Nigorra i, fins i tot, som un pacient navegant d'Internet, amb una barca de línia telefònica més lenta que un caragol.

De les tertúlies amb amics i coneguts, em surt un llibre, que faig comptes tenir-lo acabat aquest estiu, on hi ha pàgines, referides a Santanyi, com aquesta que ara i aquí transcriu literalment:

"Quan la nostra conversa s'endinsa a les blavors marines de la memòria i a les dolces ombres de la infantesa, per aquells carrers i carrerons de Santanyi, la vila on hi creixíem els al·lots de postguerra i on jugàvem la gran partida dels innocents contra la por, amb el poeta Blai Bonet o amb el popular Perico Pomar i amb tants d'altres que ja ens han deixat, sortien, com bubotes d'un malson innocent, les figures dels qui, d'una banda o de l'altra, han estat cacics del poble i, tant les dretes com les esquerres, hauran d'esperar un segle més a poder-ho contar.

A principis dels anys setanta del segle passat, quan un servidor començava a enfilarse pel camí de les estrelles del periodisme, un diari madrileny, dirigit pel periodista més famós i controvertit d'Espanya, el cèlebre Emilio Romero, m'encomanà una sèrie d'entrevistes als personatges més importants, espanyols o estrangers, d'aquella època. Un d'ells va ser el poeta Vicente Aleixandre, guardonat feia poc temps amb el Premi Nobel de Literatura.

Ho record ara, tot i que ja fa trenta anys d'això que ara cont, perquè les primeres paraules que em va dir aquell memorable poeta, just en el moment que li acabava de dir que jo era mallorquí, foren aquestes: "Mallorca... Santanyi... Blai Bonet".

Cinc o sis anys més tard, quan Franco ja era mort i jo havia tornat a Mallorca amb la il·lusió democràtica i ferma de construir l'Estat de les Autonomies, mentre entrevistava en Blai a la taula camilla de ca seva, carrer de Palma, 74, Santanyí, ell ni tan sols s'immuntava quan jo li referia l'orgull nacionalista que vaig sentir a Miraflores de la Sierra, a ca'n Vicente Aleixandre, quan "tot un Premi Nobel de Literatura" m'assegurava que el meu amic Blai Bonet era un dels poetes més importants del segle XX. Us jur que m'impressionaren les paraules de n'Aleixandre, referides a aquell que jo sabia que estava assegut a l'aiguavés de darrere de ca seva, vora les vidrieres del corral, i que escoltava Radio Nacional de España, que era, aleshores, l'única emissora que no recitava anuncis de publicitat. Deu anys abans, a la revista d'en Cela "Papeles de Son Armadans", el poeta Blai Bonet ja havia publicat el seu poema "Vicente Aleixandre" i ja sabia que "*..l'home que viu de les seves mans cerca, / no la taca fabril dels companys i les màquines, / sinó l'hora espaiosa com una cala verda / per escriure el seu nom no tacat damunt l'aigua...*" Com aquesta, en podria contar mil més."

A la novel·la abans esmentada de Vidal Ferrando hi ha històries fabuloses d'un poble mallorquí, als anys de la postguerra espanyola, que ben bé podrien estar signades pels grans autors de la Literatura universal, com són ara, García Márquez o Miguel Delibes i, fins i tot, pel seu rerafons poètic, encara que la narració d'en Toni és d'un realisme aclaparador i d'una sensualitat i humor sublims, jo diria que és una de les tres millors novel·les del segle XX a la Literatura catalana.

Quan Felanitx convidà en Blai Bonet a escriure dues o tres pàgines al programa de "Ferias y Fiestas" de l'any 1956, tots dos, en Blai i jo, dos joves de trenta i vint anys respectivament, ja sabíem que per anar al poble germà i veïnat no calia sortir de casa per la porta del carrer, que és la porta d'anar a escola, d'anar a Ciutat i al mar, d'anar a comprar el diari o a posar un pegat a la roda foradada de la bicicleta, sinó per la porta del corral, una porta, com diria l'immortal Blai Bonet, verda i vermella que sortia al camp groc, sec, eixut i vast de Santanyí.

Només he conegut dos batles a Santanyí durant aquests vint anys que fa que som veïnat d'aquest municipi. Crec que tots dos m'han considerat persona grata a la vila. Dels dos batles que he conegut, un és felanitxer, com jo mateix, però, quan asfaltaren els carrers de Cala Llombards, el meu, que es diu carrer de l'Albada, no fou agraciat pel Pla Mirall i, és clar, des de l'albada fins a la fosca nocturna, tot eren clots, roca viva, terra i pols en l'estiu i fang en l'hivern. L'altre, que surt del mateix ou polític, veig que acaba les tasques que començà el seu predecessor i, a més d'asfalt, ja tenim "rotonda", on hi cap, "La Cibeles" de Madrid o, si voleu, el monument de Cristòfol Colom, que també era felanitxer, de Barcelona, però no és això el que jo volia dir en aquest article. Jo només volia parlar de mútua i misericordiosa inferioritat que senten els poetes de Santanyí a Felanitx i els de Felanitx a Santanyí...L'admiració mútua dels pobles és la forma més correcta d'entendre i viure la comunió dels sants, que és l'únic ajuntament que cal votar, ara i sempre, amén.

ARRÒS AMB FARINETES

-JOTA-

Rosa Verger

En es poble de Santanyi
hi ha guapes jovenetes
s'emmidonen ses faldetes
per enamorar un fadri.

i per fer sa berenada
fan arròs amb farinetes
també fregeixen coquetes
posen mel amb sobrassada

i ses veinades li deien
Roseta menja coquetes
tenen mel de ses Boguetes
són dolces i t'agradaran.

S'estufen ses faldetes
i vola es davantal
ses calces tan retxades
semblen des carnaval.

Si vens en es figuerat
collirem figues primerenques
també n'hi ha de martinenques
i qualcuna de peretjal.

A sa plaça per ses festes
hi posen es cadafal
i alegre tocant jotes
sa banda municipal.

S'estufen ses faldetes
i vola es davantal
ses calces tan retxades
semblen des carnaval.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Arròs amb farinetes. Rosa Verger

Tota

En es poble de Santanyi... hi ha guapes jove-

netes... s'emmidonen ses faldetes per enamorar un fadri...

i per fer sa berenada... fan arròs amb farinetes...

també fregeixen coquetes... posen mel amb sobrassada...

i ses veinades li deien Roseta menja coquetes...

tenen mel de ses Boguetes... són dolces i t'agradaran...

S'estufen ses faldetes i vola es davantal ses calces tan retxades que...

semblen des carnaval... Sa banda municipal...

A sa plaça per ses festes hi posen es cadafal i alegre tocant jotes sa banda municipal.

S'estufen ses faldetes i vola es davantal ses calces tan retxades semblen des carnaval.

DESPRÉS DEL SOROLL, ÉS BO PENSAR

Gori Suau Vidal

- Vesteix-me aviat i podrem arribar a poc a poc.
- Encara que aturis el rellotge, la vida continua el seu camí.
- L'avorriment és falta d'iniciativa per a divertir-se.
- Resisteix i guanyaràs.
- Un excés de sinceritat pot caure en imprudència.
- Si tu no vols ésser el meu amic, jo sí seré el teu amic.
- El que amaga una veritat, proclama una mentida.
- La victòria de la mort és que ens roba la paraula.
- Llaurar a la mar seria com a pescar a la terra.
- El que mata espenya els plans de Déu.
- La prudència ajuda a no patinar.
- No guardis odi, que la teva caritat s'empobrirà.
- Hi ha somriures que menteixen.

am
sanja
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

- Si ja has arribat allà, guanyaràs temps.
- Un silenci pot ésser a vegades més eloqüent que una paraula.
- Ésser amo respectuós o criat fidel.
- Hi ha trets molt necessaris que s'han de suprimir.
- Suma amics i restaràs indiferents.
- La fam no produeix indigestió i dins la desgràcia és un avantatge.
- Un rectangle mai no serà quadrat si se'n conserven les formes.
- Sols s'ha d'usar un doble llenguatge a les pel·lícules doblades.
- La llibertat es justifica amb uns límits.
- L'esport uneix. La política separa.
- L'aigua és el suc que engata de salut.
- La soledat espanta; està totalment sola.
- El qui sempre descansa, es cansa.
- Viure sense ideals, és un ideal equivocat.
- L'amic de l'enemic està ple de caritat.
- L'equivocació és no cometre cap equivocació.

- La sacietat pot dur a la malaltia.
- La inoperància és l'operància menys productiva.
- Totes les feines han d'ésser útils per deixar de fer feina.
- "Ande yo caliente...", però no a l'estiu.
- Convida el que ningú convida i evitaràs fam.
- Encara que diguis "el meu Banc", el Banc no és teu. És de molts.
- Un nen "ñoño" és un nen pesat, encara que estigui prim.
- L'esport base és la base de l'esport.
- El qui ho té negre, no li val la llum.
- Si no hi hagués ambicions sobriria el protocol.
- Parlar per parlar és gastar saliva sense treure profit de la paraula.
- El fum del tabac, és diner que s'esfuma.
- La contaminació embruta la creació.
- No confonguis ésser amb haver estat.
- La conformitat és la base del benestar.

Santanyí, sense dia, any 2001

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Informació Municipal

PRESSUPOST MUNICIPAL ANY 2001

INGRESSOS

A) OPERACIONS CORRENTS

Imposts directes: <i>rústica, urbana, vehicles, I.A.E.</i>	845.500.000
Imposts indirectes: <i>impost s/construccions.</i>	110.000.000
Taxes i altres ingressos: <i>recollida de fems, clavegueram, ocupació del sòl.</i>	264.890.000
Transferències corrents: <i>Fons Nacional de Cooper. Municipal</i>	197.130.000
Ingressos patrimonials: <i>interessos, platges.</i>	60.876.000

B) OPERACIONS DE CAPITAL

Transferències de Capital: <i>de l'Estat, Comunitat i Consell.</i>	1.603.000
Passius financers: <i>préstecs</i>	445.001.000

TOTAL 1.925.000.000

DESPESES

A) OPERACIONS CORRENTS

Despeses de personal: <i>alts càrrecs, personal, seguretat social i despeses de representació</i>	519.600.000
Despeses de béns corrents i serveis: <i>recollida de fems, vies urbanes, camins, clavegueram, enllumenat públic, festes.</i>	643.186.000
Despeses de finançament: <i>interessos d'operacions de crèdit.</i>	32.400.000
Transferències corrents: <i>subvencions, acció social i 07%</i>	57.600.000

B) OPERACIONS DE CAPITAL

Inversions reals: <i>via cintura, plaça Major, residència Alqueria Blanca, poliesportiu Cala d'Or</i>	654.811.000
Transferències de capital: <i>Pla Mirall per a façanes de particulars</i>	1.000
Passius financers: <i>amortitzacions operacions crèdit</i>	17.402.000

TOTAL 1.925.000.000

PADRÓ D'HABITANTS

(31.12.2000)

	TOTAL
S'Alqueria Blanca	801
Cala d'Or	3.363
Cala Figuera	516
Cala Llombards	195
Cala Santanyi	317
Calonge	715
Es Cap des Moro	78
La Costa	51
Es Llombards	485
Portopetro	369
Santanyi	2.730
TOTAL	9.620

DEMOGRAFIA

any 2000

Naixements	99
Matrimonis	42
Defuncions	77

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

L'AJUNTAMENT
DE SANTANYÍ

